

STUDIEARBEID

DEL 2

JORDBRUKSFORHANDLINGENE 2026

**Norsk Bonde-
og Småbrukarlag**

VELKOMMEN TIL STUDIEARBEIDET DEL 2

JORDBRUKSOPPGJØRET 2026

Du sitter nå med et rykende ferskt eksemplar av studiearbeid del 2 i forkant av jordbruksoppgjøret 2026. Studiearbeidet er medlemmenes mulighet til å komme med innspill om hva som skal prioriteres i vårens jordbruksforhandlinger, fremme ideer og muligheter for gjennomføring, og belyse de viktigste sidene ved norsk jordbrukspolitikk. Resultatene av studiearbeidet vil, sammen med innspill fra fylkeslag, interne utvalg og eksterne aktører, danne grunnlag for forhandlingsutvalgets arbeid.

I del 1 ble lokallagene bedt om å diskutere en rekke åpne problemstillinger, som ble avsluttet med politisk verksted fredag 15. november i forkant av landsmøtet. I del 2 tar vi opp flere konkrete temaer: Hvordan skal vi øke grøntproduksjonen? Hvilke konkrete tiltak vil bidra til økt sjølforsyning? Hvilken plass har egentlig svin og kylling i et bærekraftig matsystem? Spørsmålene er ikke uttømmende, og vi har prioritert områder hvor vi ser en særlig nytte av innspill i år eller hvor eksisterende politikk i organisasjonen ikke gir oss gode nok svar. Av samme grunn er det enkelte temaer som *ikke* er inkludert i årets studiearbeid. Det betyr ikke at dette ikke er viktige spørsmål, men at organisasjonen allerede har gitt tydelige og/eller utfyllende svar i andre fora.

Som en forberedelse til studiearbeidet, oppfordrer vi medlemmene til å sette seg inn i [primærkravet til NBS i 2025](#). Slik vil dere få god oversikt over aktuelle temaer i jordbruksoppgjøret, hva NBS tidligere har foreslått og hvordan kravet utformes. [Prinsippprogrammet](#) og [politisk plattform](#) er førende styringsdokumenter for NBS sin politikk.

Vi oppfordrer lokallagene til å samles i studieringer for å diskutere studiearbeidet i felleskap. Det kan gis tilskudd til flere studieringer i samme lokallag, så lenge de holdes på forskjellig tid/sted. Ringene skal være åpne for alle interesserte, uavhengig av organisasjonstilknytning (se informasjon om studieringstilskudd på neste side).

Innspill til studiearbeidet sendes inn via [dette skjemaet](#). Frist for å sende inn svar på studiearbeidet er søndag 1. mars 2026.

OPPSTARTSSEMINAR

Onsdag 13. januar kl. 20.00: Oppstartsmøte for studiearbeidet del 2 2026 ([lenke](#))

For deg som ikke har deltatt på studiearbeid i NBS tidligere eller ønsker en oppfriskning av prosessen rundt jordbruksoppgjøret.

Lykke til med studiearbeidet!

Hilsen styret

TILSKUDD TIL KURS OG STUDIERINGER

Studieforbundet utbetaler 100 kr per kurstime, til kurs/studieringer både med og uten lærer. Studieplan **4123 NBS Jordbruksforhandlinger** har en ramme på 4-16 timer, som kan gi et tilskudd på 400-1600 kr. Det vil si at hvis studieringen bruker for eksempel 8 timer, vil lokallaget den tilhører kunne få utbetalt 800 kr.

Det søkes om tilskudd i studieforbundets kursportal i forkant av kurset, og rapporteres i etterkant. Studietimer som er gjennomført *før* søknad/registrering er sendt, vil ikke kvalifisere til tilskudd.

Det som skal registreres ved søknad:

Kursnavn
Studieplan (4123 NBS Jordbruksforhandlinger)
Planlagt start- og sluttdato
Sted (kommune)
Evt. navn på lærer(e)
Planlagt antall kurstimer

Det som skal registreres i kursrapporten:

Deltakerne med navn, kjønn, fødselsår og postnummer.
Oppmøteliste med dato, starttidspunkt og tid brukt per samling, samt krysses av for hvem som deltok når.
Det skal også føres opp eventuelle samlede inntekter og kostnader, og dugnadstimer.

Inngang til kursportalen finner du på studieforbundets hjemmeside <https://www.naturogmiljo.no/>, eller du kan gå direkte inn her: <https://tilskudd.studieforbund.no/innlogging>.

Det er innlogging med ID-porten, for eksempel BankID. Første gang lager man seg en bruker som man knytter til lokallaget.

På hjemmesiden finner du også veiledninger med nyttige råd og tips for bruk av kursportalen (<https://www.naturogmiljo.no/tilskudd/ny-kursportal-rad-og-tips>).

Merk at det må ha vært minst fire deltakere på 14 år eller eldre som har deltatt i minst 75% av timene. Alle skal ha kursbevis. Hvis man registrerer e-post på kursdeltakerne i portalen, vil man enkelt kunne sende ut kursbevis med bare et par tastetrykk.

For fullt tilskudd må kursrapporten være sendt inn senest 3 måneder etter endt kurs/studiering.

Ved spørsmål kan dere kontakte Studieforbundet på telefon 90593595 eller på e-post post@naturogmiljo.no.

Innhold

1	NBS I JORDBRUKSFORHANDLINGENE.....	5
2	GENERELLE INNSPILL	6
3	SJØLFORSYNING OG BEREDSKAP.....	6
4	ØKONOMI OG STRUKTUR.....	8
	Intern jamstilling.....	8
	Bondens rapportering og lovkrav	9
	Bunnfradrag og vilkår for produksjonstilskudd	9
	Tak og trappetrinn	9
	Innretning på tilskudd	10
	Effektiviseringsgevinst.....	10
5	ENKELTPRODUKSJONER	10
	Korn	10
	Melk.....	11
	Frukt og grønt.....	13
	Fjørfe, egg og svin.....	14
	Storfe	14
	Geit og sau.....	15
6	ANDRE TEMAER.....	16
	Utmark og beite.....	16
	Velferd	17
	Klima og bærekraft.....	17
	Klimatilpasning	19
	Investerings- og bedriftsutviklingsmidler i landbruket (IBU)	19
	Økologisk	20
	Areal og arealbruk	21
7	URAVSTEMNING.....	22
8	ANDRE INNSPILL	22

Svar på spørsmål skal sendes inn via [dette skjemaet](#). Frist for å sende inn svar på studiearbeidet er mandag 1. mars 2026.

Vi anbefaler å notere ned svar på spørsmål i et eget dokument. Det er mulig å mellomlagre svar i skjemaet, men det tryggeste og letteste er at alle svar lastes opp i skjemaet samtidig.

Det er ikke nødvendig å svare på alle spørsmål. Prioriter å svare på spørsmål dere har gode forutsetninger for å svare på. Dersom det er noe som er vanskelig å svare på, er det fint å stå over.

1 NBS I JORDBRUKSFORHANDLINGENE

Jordbruksforhandlingene foregår hver vår. Staten og faglagene forhandler om priser på jordbruksvarer og andre bestemmelser for næringen for det kommende året. I jordbruksforhandlingene i 2026 forhandles det om budsjett for 2027.

Jordbruksoppgjøret er regulert av hovedavtalen for jordbruket.

Forberedelser til jordbruksforhandlingene foregår gjennom hele året. Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) samler inn innspill fra en lang rekke aktører, og bredt i hele organisasjonen. Primærkravet til NBS skal balanseres med innspill fra medlemmene, utvalgene og fylkeslagene, informasjon og innspill fra andre aktører i verdikjeden, oppdatert forskning og basert på informasjonsgrunnlaget fra Landbruksdirektoratet som utarbeides til hvert jordbruksoppgjør.

Innspillsrunder i løpet av våren:

- Forhandlingsutvalget oppnevnes i landsstyremøtet i desember.
- 18 interne utvalg i NBS gir innspill til forhandlingsdelegasjonen i innspillmøter og skriftlige innspill i løpet av februar.
- Eksterne aktører i jordbruket og verdikjeden for mat gir innspill til NBS
- Fylkesledermøtet viderebringer innspill fra fylkeslagene til forhandlingsutvalget i mars.
- Styret vedtar et mandat for jordbruksforhandlingene.

Studiearbeidet til NBS er den viktigste innspillsarenaen for medlemmene i organisasjonen, og et viktig grunnlag for arbeidet med primærkravet til NBS i jordbruksforhandlingene. Innspillene brukes aktivt til å utforme krav.

Forhandlingsutvalget gjør et sammensatt arbeid for å treffe gode avveininger basert på innspill fra medlemmene opp mot politisk kontekst, strategisk handlingsrom og informasjon fra andre aktører.

Studiearbeidet foregår i to omganger. Studiearbeid del 1 begynner i august og avsluttes i oktober. I denne delen av studiearbeidet legges det opp til å gi innspill på veivalg og overordnede prioriteringer for jordbrukspolitikken, gjerne i form av landsmøtevedtak. I studiearbeid del 2, som foregår i januar og februar, legges det opp til konkrete innspill om enkeltordninger, tilskudd og innretninger.

Spørsmål og temaer i Studiearbeid del 2 baserer seg på innspillene fra Studiearbeid del 1, innspill fra politisk verksted på Landsmøtet i november og på vedtak i de politiske sakene til jordbruksforhandlingene i Landsmøtet.

1.1. Hvordan fungerer studiearbeidet som innspillmulighet for medlemmer til jordbruksforhandlingene?

1.2. Hvordan bør innspill til jordbruksforhandlingene ivaretas i primærkravet?

2 GENERELLE INNSPILL

For gjennomslag for NBS sin politikk i jordbruksforhandlingene er det nødvendig å gjøre strategiske valg av prioriterte saker og områder. Det betyr også at man må prioritere ned andre saker.

2.1 Hvilke overordnede prioriteringer bør Norsk Bonde- og Småbrukarlag ha i årets forhandlinger?

2.2 Bør Norsk Bonde- og Småbrukarlag prioritere noen produksjoner høyere enn andre i årets forhandlinger? I så fall, hvilke?

2.3 Hvilke ordninger over jordbruksavtalen bør Norsk Bonde- og Småbrukarlag prioritere opp eller ned i årets jordbruksforhandlinger?

3 SJØLFORSYNING OG BEREDSKAP

Norge er et av landene i verden med lavest sjølforsyning av jordbruksmatvarer. Sjølforsyningsgraden svinger noe fra år til år, hovedsakelig som følge av størrelsen på avlingene og kvaliteten på kornet, men har de siste ti årene ligget på i snitt 37 prosent. Det er en nedgang fra 41 prosent i forrige tiårsperiode.

Det er ulike måter å nå målet om økt sjølforsyning på, og alle er ikke nødvendigvis i tråd med NBS sitt syn på hva som er bærekraftig jordbruk i en norsk sammenheng. Sjølforsyningsgraden avhenger både av hva norske bønder produserer, og hva norske forbrukere spiser.

I Arbeiderpartiets "Plan for Norge" står det følgende om jordbruk generelt og sjølforsyning spesielt:

"Norge skal nå sine klimamål, og vi må redusere naturtapet og gjøre det dyrere å forurense. Inntekter fra klimaavgiftene skal komme folk og næringsliv til gode gjennom skattelett. Vi viderefører innsatsen for å styrke sjølforsyningen av mat, og vil fortsatt gi forutsigbarhet for inntektsmuligheter i jordbruket."

Dette er den eneste benevnelsen av jordbruket i planen.

3.1 Hvordan skal Norsk Bonde- og Småbrukarlag forholde seg til planen i årets forhandlinger?

3.2 På hvilken måte kan Norsk Bonde- og Småbrukarlag sette beredskap høyt på agendaen i årets forhandlinger?

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt landsmøte vedtok å innlemme følgende punkt i lagets politiske plattform:

"Innføre et nasjonalt beredskapstilskudd som styrker drift på eksisterende bruk og stimulerer til nyetablering og reetablering av jord i drift."

3.3 Hvordan burde et sånt beredskapstilskudd se ut og innrettes?

Videre vedtok landsmøtet å innlemme følgende i politisk plattform:

“Sikre at beredskapstilskuddet finansieres utenfor jordbruksavtalen, som del av sivil beredskap.”

Dette vil følges opp gjennom arbeid med statsbudsjettet 2027.

3.4 Skal NBS jobbe for andre tiltak for beredskap utenom et beredskapstilskudd i årets jordbruksavtale?

For at bonden skal kunne ivareta sitt ansvar i en beredskapssituasjon, er mental og fysisk helse grunnleggende verktøy. Jordbruket er en næring med høyt arbeidspress, stort ansvar og begrensede muligheter for pauser, noe som gjør bonden særlig sårbar over tid. Tilgang til lavterskel psykisk helsehjelp, kollegastøtte og ordninger for avlastning ved sykdom eller skade er avgjørende for å sikre kontinuitet i drifta og redusere risikoen for at belastning utvikler seg til krise.

3.5 Hvilke verktøy er viktige for god bondeberedskap?

Trygge rammer rundt dyreholdet er en forutsetning for god bondeberedskap. God og tilgjengelig veterinærdekning, gir både faglig støtte og nødvendig trygghet i krevende situasjoner. I tillegg er forutsigbare rammevilkår, tillit til bondens faglige vurderinger og et støtteapparat som er tilgjengelig når det trengs, sentrale elementer for å sikre at beredskap fungerer i praksis.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag vedtok at staten må sikre tilfredsstillende veterinærdekning i hele landet.

3.6 Hvordan kan Norsk Bonde- og Småbrukarlag arbeide for dette i årets jordbruksforhandlinger?

Nasjonal jordvernstrategi ble behandlet av Stortinget i 2015. Strategien fremmet en rekke tiltak for å styrke jordvernet og nå jordvernmålet. Strategien har blitt oppdatert tre ganger. I 2019, 2021 og i forbindelse med jordbruksoppgjøret i 2023.

Det er et nasjonalt mål at den årlige omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 2 000 dekar, og at målet skal være nådd innen 2030. Målet ble fastsatt ved Stortingets behandling av oppdatert nasjonal jordvernstrategi i juni 2023.

Nasjonalt mål om jordvern kan sees som en grense for hvor fort vi kan bygge ned matjord, mens det kunne vært mer hensiktsmessig å snu forutsetningen på hodet; hvor mye jord i drift trenger vi for å sikre at vi når en sjølforsyningsgrad på 50 prosent innen 2030?

3.7 Hvordan bør Norsk Bonde- og Småbrukarlag bruke jordvern som styringssignal?

Ulike regioner i Norge har ulike muligheter og utfordringer, både med tanke på daglig drift og når det gjelder å øke produksjonen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har vært pådriver for å få på plass et teigbasert arealtilskudd for at tilskuddene skal treffe mer rettferdig i henhold til de faktiske dyrkingsforholdene på hver enkelt gård. For å øke sjølforsyningen må man øke bruk av lokale ressurser, sikre mer grovfôr i fôrrasjonen, bidra til mer bruk av beite og krossing f.eks.

3.8 Hva er de viktigste tiltakene for at du/bønder din region kan bidra til økt sjølforsyning?

Bovaer er midlertidig satt på pause, noe som synliggjør både usikkerhet rundt enkeltstående klimatiltak som hovedløsning, samt behovet for andre løsninger dersom jordbruket skal nå sine klimamål. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener klimatiltak i landbruket i større grad må bygges nedenfra, og gjennom helhetlig forvaltning av arealene, god agronomi og tiltak som styrker både sjølforsyninga og ressursgrunnlaget, framfor ensidige teknologiske og "raske" løsninger.

Målrrettede klima- og miljøtilskudd kan bidra til bedre utnyttelse av grovfôrressurser, økt beitebruk, ivaretagelse av karbonrike arealer og mer driftsformer tilpasset lokale forhold. Når arealene forvaltes bærekraftig, kan de fungere som en del av klimaløsningen, samtidig som de styrker beredskap, biologisk mangfold og verdiskaping i hele landet.

3.9 Hvordan kan klimatiltak utformes slik at de stimulerer til endret og bedre arealbruk?

3.10 Hvilke tiltak kan bidra både til reduserte utslipp og økt opptak av karbon?

4 ØKONOMI OG STRUKTUR

Over tid har kapitalinnsats erstattet mye av arbeidsinnsatsen i jordbruket. I dag har maskiner, roboter og en stadig økende automatisering av landbruksproduksjonen bidratt til å forflytte 80 prosent av innsatsfaktorene fra arbeid til kapital.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at de som har stort produksjonsvolum må hente mer av inntekta gjennom produktpris, og at tilskuddsmidlene skal brukes til å utjevne forskjeller i produksjonsforhold. Dette er dessverre ikke situasjonen i dag.

Gjennom 2000-tallet har det blitt investert i driftsbygninger i et omfang som har gitt svært mye gjeld, samtidig som lønnsomheten i næringa er lav. Gjelda i norsk landbruk har fra 1990 til 2023 firedoblet seg. Heller ikke driftsenheter med store produksjonsvolum i gunstige jordbruksområder kan i dag forsvare investeringer uten betydelige subsidierte investeringsmidler. Driftsplaner forutsetter betydelige inntekter utenfor gardsdrifta og/eller arbeid på dugnad fra familiemedlemmer. Mange store bønder opplever i dag å være avhengig av å fortsette en ulønnsom produksjon, med høy gjeld og hvor eneste utvei er å selge med tap.

4.1 Hvordan balanserer man støtte til de større bruka uten at det går ut over de små eller bidrar til ytterligere strukturrasjonalisering?

Intern jamstilling

Det er bestemt at rammen for jordbruksavtalen begrenses til midler som sikrer jamstilling for jordbruket som sektor. Med et faglig feil tallgrunnlag, uten riktig avkastning på egenkapitalen og normering på 20 prosent blir derfor rammen for jordbruksavtalen begrenset. Utfordringen med å oppnå intern jamstilling innad i jordbruket gjenstår.

4.2 Hvordan skal jordbruksavtalen bidra til intern jamstilling i jordbruket?

Bondens rapportering og lovkrav

«Byråkratiet har i mine år som bonde vokst til et monster», skriver den svenske bondelagslederen Palle Borgström i en kronikk 18.3.24 [1]. Han viser til at han som melkebonde må forholde seg til 650 regler, og at han ville bli bonde, ikke byråkrat. Antallet regler samt krav om kontroller, sertifikater og verifisering øker stadig.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag vedtok å sette tematikken høyere opp på agendaen i norsk jordbruk, ved at det skulle settes av utredningsmidler til en gjennomgang av utviklingen i antall lovkrav, rapporteringskrav, kontroller mm. for norske bønder de siste 30 årene. Utredningen skal involvere relevante aktører og en skal også diskutere mulige tiltak, herunder samhandling mellom ulike instanser, utveksling av data og hvordan en kan unngå dobbeltkontroller.

4.3 Hvilke perspektiver er det viktig at Norsk Bonde- og Småbrukarlag tar med seg inn i en sånn gruppe? Hvilke argumenter kan vise behovet for en slik gruppe?

4.4 Hvordan bidrar søknadsprosessen til Innovasjon Norge til økende krav om rapportering, lovkrav og kontroller?

Bunnfradrag og vilkår for produksjonstilskudd

Til jordbruksforhandlingene 2025 leverte landbruksdirektoratet rapporten "[Grunnvilkår for produksjons- og avløsertilskudd](#)". Se for eksempel kapittel 9. Der var avgrensning mot hobbyproduksjon et tema. Ulike virkemidler som bunnfradrag, minstegrenser eller et omsetningskrav ble drøftet for å avgrense mot hobbyproduksjon.

Dagens bunnfradrag praktiseres ved at det trekkes 6000 kroner fra produksjonstilskuddet. Det trekkes ikke bunnfradrag fra avløsertilskudd eller fra distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker.

Bunnfradraget har større betydning desto lavere tilskuddssum du mottar. På den måten rammer bunnfradraget små gårdsbruk i større grad enn større bruk. Som en del av det nye tallgrunnlaget er det vedtatt en normering av inntekten, med den hensikt å ta høyde for bruk som ikke driver inntektsmessig optimalt. Med normeringen forsterkes bunnfradragets uheldige virkninger på bruk med lite tilskudd.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i sine krav hatt med en annen modell - et innslagspunkt: At bunnfradraget gjøres om til et innslagspunkt for produksjonstilskudd. Det vil si at alle som har krav på tilskudd på minimum 6000 kroner, får utbetalt hele beløpet.

4.5 Hva mener dere om bunnfradraget? Både sats og innretning.

Tak og trappetrinn

Det finnes flere tiltak som kan være aktuelle for å ta hensyn til at mindre bruk har større enhetskostnader eller smådriftsulemper, slik som strukturprofil eller distriktsprofil på tilskudd. En måte å begrense en uønsket strukturutvikling, er tak på tilskudd med eller

uten trappetrinn. Førstnevnte er en toppavgrensing på maksimalt mulig tilskudd, det andre gir mer for de første dekanene/dyra.

4.6 Skal vi jobbe for tak i enkeltproduksjoner eller endre nåværende tak?

4.7 Hvilke produksjoner/tilskudd ønsker du/dere tak på?

4.8 Hva tenkes det om eventuelt trappetrinn, satser og i hvilke produksjoner?

4.9 Hvor bør taket ligget dersom du/dere ønsker tak?

Innretning på tilskudd

Det finnes ulike innretninger på ordninger og tilskudd over jordbruksavtalen. På miljøtiltakene kan man velge en **aktivitetsbasert** tilskuddsmodell, hvor man får tilskudd basert på å ha gjennomført en definert aktivitet. Alternativet er **resultatbaserte** tilskudd, hvor man må vise til et resultat (f.eks. I utslipsskutt) for å motta tilskudd.

Ordninger i jordbruket kan også ses som gulrot eller pisk. I høst ble det foreslått en avgift på mineralgjødsel i jordbruket. Det finnes en del **tilskudd** i jordbruket, som det etter hvert knyttes **krav** til. Et eksempel på dette er krav om begrenset høstpløying, hvor det også gis tilskudd over RMP.

4.10 På overordnet nivå - hva slags innretning på tilskudd vil bidra til ønsket retning i jordbruket?

Effektiviseringsgevinst

Landsmøtet vedtok:

“Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber styret prioritere at effektiviseringsgevinsten tilfaller jordbruket som et sentralt krav i kommende forhandlinger.”

Effektiviseringsgevinsten i jordbruket er knyttet til grunnlaget om at det legges opp til en nedgang i antall årsverk tilsvarende året før. Normeringa på 20 prosent av inntekta i jordbruket kan også ses som et effektiviseringskrav, uten at det kalles for det.

I andre sektorer blir effekt av effektivisering fordelt mellom stat, sektor og forbruker.

4.11 Er det forslag til hvordan et slikt krav kan se ut i praksis?

4.12 Bør jordbruket forvente samme fordeling av effektiviseringsgevinsten som andre sektorer med fordeling mellom stat, jordbruket og forbrukeren?

5 ENKELTPRODUKSJONER

I dette kapitlet stiller vi konkrete spørsmål om enkeltproduksjoner. Det er viktigere at dere svarer utfyllende på spørsmål om produksjoner dere har kjennskap til, enn at dere svarer på alle spørsmål.

Korn

Antall kornprodusenter er over halvert fra 2000 til 2023. Kornarealet er redusert med mer enn 20 prosent siden 1990. Rundt 30 prosent av det fulldyrka jordbruksarealet i Norge brukes til å produsere korn. Samtidig har grasarealet økt i kornsonene, spesielt i marginale kornområder, mens det går ned i resten av landet. Kornøkonomien spiller en viktig rolle i kanaliseringspolitikken, og er avgjørende for å øke sjølforsyningsgraden og sikre norsk matberedskap. For å nå målet om høyere sjølforsyning er vi avhengig av å øke norskandelen i melet og norskandelen i fôret til husdyrsektoren.

Årets kornsesong ga en rekordstor byggavling. Selv om økt norsk kornproduksjon både er politisk ønsket og er bra for kornprodusenten, har det oppstått en ubalanse mot etterspørselssiden i markedet. Prognosene i september 2025 viste en tilførsel av bygg langt over kraftfôrindustriens behov.

5.1 Hvilke løsninger vil sikre bedre balanse i kornproduksjonen?

Prosjektet "Samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr til husdyr og fisk" har som mål at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslipp i matsystemene. Prosjektet om bærekraftig fôr lanserte en rapport i november, hvor det ble foreslått 20 tiltak for 2026, som skal bidra til bærekraftig fôr.

[Les rapporten her.](https://www.forskningsradet.no/forskningspolitikk-strategi/ltp/for/) (https://www.forskningsradet.no/forskningspolitikk-strategi/ltp/for/)

Noen av forslagene fra rapporten:

- *Etablere et koordinert og styrket piloteringsløp for nye fôrråvarer gjennom det offentlige virkemiddelapparatet.*
- *Redusere utslippene av lystgass fra norsk kornproduksjon*
- *Innføre krav om informasjon om klimaavtrykk på alle importerte fôrråvarer*
- *Innføre årlig rapporteringskrav om ressursregnskap for fôrprodusenter*
- *Fremme regelverksendringer som kan åpne for trygg bruk av nye råvarer og bedre utnyttelse av animalske biprodukter, inkludert støtte til EFSA-vurderinger*
- *Stimulere til forbedret kornmiks og kornkvalitet gjennom målrettet tilskudd og risikoavlastning i jordbruksavtalen*
- *Øke referansepris på soya til norsk kraftfôr*
- *Innføre krav om årlige grovfôranalyser og fôrplaner*
- *Innføre differensiert betaling som belønner høy grovfôrandel i fôret til melkekyr*
- *Innføre beredskapsplaner og sikker lagring av mikronæringsstoffer*

5.2 Hvordan kan denne rapporten brukes til å foreslå endringer som tar korn- og fôrpolitikken i ønsket retning?

Et tiltak som er nevnt i landsmøtevedtak, er tiltak for å bidra til vekstskifte i kornproduksjon.

5.3 Hvordan stimulerer man til vekstskifte?

5.4 Er det ønskelig med et tilskudd eller andre ordninger for å øke bruk av vekstskifte/kompensere for bruk av vekstskifte?

Melk

Kumelk

Forholdstallet for 2026 er fastsatt, ned fra 1,20 til 1,01. Norsk Melkeråvare sin prognose for 2026 er på 1490 mill.liter og en kvotefylling på 93,1 prosent.

Norsk Melkeråvare forventer av mye av volumnedgangen vil skje på høsten.

Melkeproduksjonen kom godt ut i årets referansebruksberegninger, på grunn av økt omsatt volum, høyere melkepris og utvidede kvoter. Jordbruksinntekta for melkebruka økte med 45 prosent til 484 800 kroner. Det er stor spredning blant referansebruka, noen har negativt årsresultat og de store kom best ut.

5.5 Hva bør prioriteres i årets forhandlinger på kumelk og hvordan?

5.6 Hvordan kan vi sikre og forsterke en variert bruksstruktur i melkeproduksjonen og hvilke melkebruk er det som bør prioriteres i årets jordbruksoppgjør?

Det er et mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene fra matsystemene. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfold, utvikle en sterk fôringrediensindustri og øke forsyningsikkerheten i Norge. Som en del av arbeidet kom [rapporten](#) om bærekraftig fôr høsten 2025. Der står det følgende på side 16-17:

Tiltak 17: Innføre differensiert betaling som belønner høy grovfôrandel i fôret til melkekyr

Ulike betalingssetter eller prisnivåer kan gjøre det mer økonomisk attraktivt for bonden å bruke en høyere andel norsk grovfôr med god kvalitet i fôret til melkekyr. Dette vil stimulere til bedre agronomiske valg, som riktig høstetidspunkt, investering og riktig bruk av utstyr, drenering, engfornyning, best mulig gjødsling og kalking, og forbedret konservering av grovfôret. I tillegg vil utvikling av grassorter med høyere proteininnhold bidra til å oppnå målet.

5.7 Hva tenker du/dere om dette tiltaket? Er det noe Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal prioritere å følge opp i årets forhandlinger og hvordan?

Omsetting av melkekvoter, hovedsakelig leiekvoter, økte sterkt som følge av endret regelverk for omsetningsårene 2023 og 2024. Samlet førte dette til sterkt fall i prisnivået for omsatte kvoter med også prisen på innleide kvoter. Dette var tilsiktet og ønsket.

5.8 Hvilke regler ønsker du/dere for salg av melkekvoter?

Geitemelk

Gjennomsnittskvoten for geitemelk har økt fra om lag 77 000 liter i 2015 til rundt 92 000 liter i 2025. I kvoteåret 2025 var øvre grense for leveranser 350 000 liter per foretak eller eiendom, med én produsent over 400 000 liter og deretter ned til rundt 295 000 liter og nedover. Prognoser viser at samlet leveranse i 2025 blir 17,7 mill. liter, med forholdstall 0,95 og en kvotefylling på 83,1 prosent. For 2026 er forholdstallet økt til 1,00, med et prognosevolum på 18,2 mill. liter og kvotefylling på 80,5 prosent.

Markedet for geitemelk er preget av lavere etterspørsel enn produksjon. Om lag 73 prosent av melken Tine anvender innenlands går til brunost, mens resten brukes til ferskost, kremost, melk og pulver. Svak utnyttelse av biprodukter og en spredt

anleggsstruktur forsterker utfordringene, og en del av den bearbejdede melken eksporteres eller benyttes i ulike avsetningstiltak. Av Tines 26 meierier er det 8 som foredler geitemelk, hovedsakelig ved Storsteinnes, Byrkjelo og Haukeli, som til sammen håndterer rundt 15 mill. liter årlig. Begrenset anleggsstruktur og lange transportavstander gjør at geitemelk i Trøndelag i hovedsak går til dyrefôr.

- 5.9 Hvordan ser dere for dere utviklingen av geitemelksproduksjonen i framtiden?**
- 5.10 Hva kan gjøres og bør prioriteres for å styrke geitemelksproduksjonen?**
- 5.11 Hva tenker dere om at forholdstallet er det samme over hele landet, når meieriene har ulike behov for økt melketilførsel - og at dette i praksis fører til økt produksjon også der det ikke er behov?**
- 5.12 Hvordan fungerer kvotesystemet på geitemelk og finnes det alternative innretninger innenfor dagens kvotesystem eller utenfor?**

Frukt og grønt

Norskandelen totalt for frukt, bær, grønnsaker og poteter har de ti siste årene ligget på litt over 30 prosent. Norskandelen for grønnsaker er rett under 50 prosent, og frukt og bær på rundt 5 prosent. Variasjonene er store fra produkt til produkt. Flere grønnsaker har en norskandel på over 80 og 90 prosent av totalforbruket, mens norskandelen er overraskende lav for enkelte grønnsaker, slik som løk og knollselleri (ca. 70 prosent).

For grøntsektoren er det stort fokus på å skape økt etterspørsel etter norsk vare, men det finnes begrensede verktøy i jordbruksavtalen for å bidra til dette. Virkemidler over jordbruksavtalen må rettes mot nye og mindre produsenter slik at de har mulighet til å styrke sin produksjon. Som i resten av norsk jordbruk har kostnadsveksten de siste årene skapt store utfordringer. I tillegg medførte koronapandemien store utfordringer med arbeidskraft. Jordbærproduksjonen har stupt med 30 prosent de siste tre årene og bringebærproduksjonen med 25 prosent i samme tidsrom.

- 5.13 Hvordan kan vi øke produksjonen av frukt, bær, grønnsaker og poteter med virkemidler i jordbruksavtalen?**
- 5.14 Hvordan kan vi stimulere til økt grøntproduksjon fra mindre produsenter og i områder med stor avstand til mottaksanlegg?**

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i flere år arbeidet for et markedshagetilskudd, men har enn så lenge ikke fått gjennomslag.

- 5.15 Skal Norsk Bonde- og Småbrukarlag arbeide videre for et slikt tilskudd?**
- 5.16 Hvilke vilkår for å motta tilskuddet bør ligge til grunn - som både fungerer for produsentene og forvaltningen?**
- 5.17 Er det eventuelt andre måter Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan arbeide for økt produksjon av frukt og grønt på små arealer?**

Stortinget vedtok i behandlingen av jordbruksoppjøret 2025 følgende merknad:

“Stortinget ber regjeringen legge til grunn at grøntsektoren skal utvikles til å spille en større rolle i norsk matproduksjon frem mot 2035, og at dette skal reflekteres i målformuleringene og prioriteringene i jordbruksforhandlingene fremover”.

5.18 Hvordan kan Norsk Bonde- og Småbrukarlag best følge opp dette vedtaket i årets primærkrav?

I Bonde- og Småbrukarlagets politiske plattform står det følgende om alle produksjoner:

"Gjeninnføre tak på tilskudd for areal og produksjon".

Dette er også aktuelt for grøntsektoren, hvor det i dag ikke finnes tak på tilskudd.

5.19 Hvor bør taket ligge?

5.20 Hva bør prioriteres av investeringsmidler til grøntsektoren?

Fjørfe og egg

Produksjon av fjørfekjøtt er en ren kontraktproduksjon. Den ligger ikke til markedsordningen, og det finnes ingen mottaksplikt. All produksjon av kylling og kalkun samt foreldre dyr-generasjoner blir regulert gjennom egne inngåtte leveringsavtaler (kontrakter) mellom produsent og slakteri/foredlingsanlegg og/eller dagligvarekjede.

Den største overføringen til fjørfekjøtt over jordbruksoppjøret er gjennom tilskudd til prisnedskrivning av kraftfôr.

5.21 Hvilken rolle kan fjørfehold spille i norsk matproduksjon og sjølforsyning?

5.22 Hvordan kan man innrette tilskuddene til fjørfe for å bidra til intern jamstilling?

Svin

Svin har ikke lenger målpris, men planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) som fastsettes av Nortura. Svineproduksjonen utgjør store volumer som er viktig for slakterier, kraftfôrindustri og tjenesteleverandører til landbruket over hele landet. Målt i dyretall og konsum er gris den største kjøttproduksjonen. Slakteri- og foredlingsindustrien er avhengig av en lønnsom svinenæring i hele landet.

Tilskudd som går til svinehold inkluderer distriktstilskudd for kjøtt, husdyrtilskudd og avløsertilskudd.

5.23 Hvilken rolle kan svineproduksjonen spille i å øke norsk sjølforsyning?

5.24 Hvordan kan man innrette tilskuddene til svin for å bidra til intern jamstilling?

Storfe

Ammekua står for en økende andel av storfekjøttproduksjonen, men fortsatt er det melkekua som bidrar med nesten 70 prosent av storfekjøttet. Prispåslag på storfekjøtt er ikke mulig i tilstrekkelig grad på grunn av svakt tollvern. For storfekjøtt er tollvernet mer enn sprengt og i praksis avhengig av svake kronekurser.

5.25 Hvilke virkemidler som treffer produksjonen av storfekjøtt, er det viktigst å prioritere i årets jordbruksavtale?

I jordbruksoppjøret 2025 ble det bestemt at innretningen på kvalitets- og distriktstilskudd for storfekjøtt skulle utredes, jf. Prop. 149 S (2024-2025) side 152:

“Utrede innretningen på kvalitets- og distriktstilskudd for storfekjøtt

Landbruksdirektoratet skal kartlegge produksjonen på framfôringsenheter for storfe (både kjøttfe og dyr av melkeraser), herunder utviklingen i struktur, geografisk fordeling og arealgrunnlag grovfôr for foretakene. Med grunnlag i kartleggingen utredes ev. endringer i innretningen på kvalitets- og distriktstilskuddene for storfekjøtt”

Hensikten er å sikre at virkemidler over jordbruksavtalen stimulerer til ønsket struktur og ressursbruk, og styrker legitimiteten til produksjon av norsk storfekjøtt

5.26 Hva mener du/dere om et tak på kvalitets- og distriktstilskudd?

5.27 Har du/dere tanke om et innslagspunkt, evt. et maksbeløp som den enkelte bonde skal kunne motta i kvalitets- og/eller distriktstilskudd?

Et viktig spørsmål er hvordan å stimulere til økt beitebruk i storfekjøttproduksjonen, da spesielt for okser og melkeku, der beiteandelen er lavest.

5.28 Hva kan gjøres for å stimulere til økt beiting for melkeku?

5.29 Er kastrattstilskudd noe Norsk Bonde- og Småbrukarlag burde prioritere for å få hanndyra ut på beite?

Geit

I jordbruksforhandlingene 2025 ble det bestemt at det skulle settes ned en arbeidsgruppe med følgende formål, jf. Prop. 149 S (2024-2025), side 20:

“Helhetlig gjennomgang av geiteholdet i Norge, både kjøtt- og melkeproduksjon. Vurdering markedsmuligheter, produksjon og produksjonsmiljøene som et utgangspunkt for veivalg for næringen innenfor de landbrukspolitiske målene.”

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar i arbeidsgruppa som avtalepart.

Geitenæringa har lenge slitt med manglende etterspørsel etter kje- og geitekjøtt i forhold til hva som produseres. Samtidig som at melkegeita må produsere kje for å produsere melk, har veksten i ammegeit vært formidabel. Om lag halvparten av landets 75 000 geiter er nå ammegeiter. Fra 2023 til 2024 ble det 200 flere besetninger med ammegeit i Norge. Selv om en del produsenter av ammegeit har klart å bygge opp et eget marked for kjøttet, har utviklingen bidratt til en stor vekst uten tilsvarende vekst i markedet.

5.30 Hvilken plass mener du/dere at ammegeita skal ha i norsk landbruk? Hva mener du/dere er effekten av dagens satser og tilskudd til ammegeit?

Samtidig som ammegeita er i vekst, sliter geitemelksbonden med lønnsomhet. Det skyldes blant annet at det er dårlig økonomi i oppfôring av kje. Til sammenligning kan kumelkbønder ha inntekt på *både* kjøtt og melk, mens geitemelksbønder sliter med å få lønnsomhet på kjøtt siden.

5.31 Hvordan kan vi øke styrke økonomien i oppfôring av kje i melkeproduksjonen?

Sau

Det prognoseres bra balanse på lam også i 2026, mens situasjonen på sau fortsatt er krevende med om lag 900 tonn på lager. Nortura melder at slaktevektene høsten 2025 var gode. Nortura venter om lag uendrede tilførsler på lam, men en økning i salget på lam på 1 prosent i 2026.

- 5.32 Hvilke virkemidler som treffer sauenæringa, er det viktigst at prioriteres i årets jordbruksavtale og hvorfor?**
- 5.33 Hvordan løfte økonomien i saueproduksjonen gitt dagens etterspørsel, tallgrunnlag, tollvern og handelsavtaler, manglende produksjonsregulering, og kostholdsråd og forbrukeradferd?**
- 5.34 Hva tenker du/dere om et driftstilskudd på sau? Hvordan bør det innrettes? Hvor bør et eventuelt innslagspunkt ligge?**
- 5.35 Burde det innføres trappetrinn og hvordan burde satsene i så fall utformes?**

Norsk Sau og Geit har foreslått et driftstilskudd med innslagspunkt på 30 søyer, med 500 kroner per søye med øvretak 180 000 (ca. 360 vf.), med krav om at 95 prosent av lamma skal oppnå grunntilskudd for lammeslakt (13 kg) og gyldig dyreholdsjournal.

- 5.36 Hva mener dere om dette forslaget?**
- 5.37 Det er ble i forkant av jordbruksoppjøret 2025 utredet kvoter på sau. Er kvoter på sau noe Norsk Bonde- og Småbrukarlag burde arbeide for eller er det andre måte å regulere produksjonen på?**

I jordbruksforhandlingene 2025 ble satsene for kvalitetstilskuddet økt, samtidig som satsdifferensieringen for ordningen skal fastsettes med grunnlag i vekt, i tillegg til kvalitetsklassifiseringen.

Tabell 14.13 Post 73.15 Pristilskudd kjøtt

Kvalitetstilskudd lammeslakt	Antall 12 mnd.	Sats, kr/slakt	Endring, kr/slakt	Ny sats kr/slakt	Endring, mill. kr
Kval. O+ og bedre	871 116	555	-555	0	-483,5
Under 11 kg slaktevekt	21 539		0	0	0,0
Fra 11 til 15 kg, kl. O+ og bedre	114 498		334	334	38,2
Over 15 kg kl. O+ og bedre	735 079		714	714	524,8
Ikke godkjent klassifisør, lam o/11 kg	2 002	470	80	550	0,2
Tillegg økologiske lam over 11 kg	23 312	50	50	100	1,2
Kjeslakt over 5,0 kg	15 410	500	150	650	2,3
Sum	888 528				83,257

- 5.38 Hva synes du/dere om denne endringen og hvilken effekt mener du/dere at den har fått?**

6 ANDRE TEMAER

Utmark og beite

Å ha dyr på beite er et godt tiltak for å sikre norsk matproduksjon på norske ressurser. I tillegg gir det god dyrevelferd, økt biologisk mangfold og bidrar til å holde kulturlandskapet i hevd.

Landsmøtet vedtok

- Partssammensatt arbeidsgruppe for beiteteknologi:

Landsmøtet ber om at det i jordbruksoppgjøret 2026 kreves at det settes ned en partssammensatt arbeidsgruppe som skal beskrive utfordringer og muligheter beitenæringa står ovenfor i dag og framover, og vurdere hvordan beiteteknologi i størst mulig grad kan bidra til å løse ulike utfordringer og sikre rekruttering. Både fordeler og ulemper ved bruk av beiteteknologi må belyses. Gruppa skal gjennomgå dagens virkemidler, herunder Tilskudd til tiltak i beiteområder, og vurdere hvordan disse kan styrkes for å fremme bruken av teknologi i beitenæringa.

6.1 Er det sider ved beiteteknologi som bør vurderes som mangler i vedtaket fra landsmøtet?

6.2 Et det andre hensyn som må med i et slikt krav til jordbruksforhandlingene?

Velferd

Samordninga er en avkortning av avløsertilskuddet ved sykdom og fødsel m.m., mot både lønn og sykepenger fra NAV. NBS foreslo at samordningsregelen skulle fjernes ved økte bevilgninger over statsbudsjettet, etter at Staten avslo fjerning av samordninga i jordbruksforhandlingene i 2025. Det arbeides videre med politiske løsninger for å fjerne samordninga, og dette har høy prioritet.

Samtidig er det ikke nok å fjerne samordninga – velferdsordningene for jordbruket trenger mer styrking utover det.

6.3 Hva slags tiltak er det mest behov for, for å styrke velferdsordningene i jordbruket?

6.4 Hvilke velferdsordninger og tilskudd kan bidra til økt rekruttering av kvinner i jordbruket?

6.5 Hvilke velferdsordninger og tilskudd kan støtte foreldre før, under og etter fødsel?

Utfordringer knyttet til avløserordningen inkluderer tilgang til avløser og likviditet til å betale for avløser, når utbetaling foregår over et år etter utgift til avløser har funnet sted i noen tilfeller. Landsmøtet vedtok at man skal "jobbe for bedre ordninger for likviditetsutfordringer knyttet til avløsertilskudd".

6.6 Hvilke tiltak kan gjennomføres over jordbruksavtalen for å øke tilgangen på avløsere?

6.7 Hva slags løsninger kan bidra til at likviditetsutfordringer ikke skal stå i veien for tilgang på avløser?

Klima og bærekraft

Norsk jordbruk skal bygges på sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har en helhetlig tilnærming til bærekraft i jordbruket. Vi må se tiltak i sammenheng, og sikre at løsninger på enkelte utfordringer ikke går på bekostning av løsninger på andre områder som er viktige, f.eks. biologisk mangfold, bruk av utmark, struktur i jordbruket og landbruk over hele landet og klimatilpasningstiltak.

All matproduksjon medfører biologiske klimagassutslipp. I det norske utslippsregnskapet ser det derfor isolert sett best ut å redusere norsk matproduksjon. Import av mat belaster ikke Norges klimaregnskap. Men ikke alt som er klimavennlig er bærekraftig. For eksempel kan intensivt husdyrhold ha lave klimagassutslipp, mens mer ekstensivt husdyrhold på utmarksbeite har høyere utslipp i det offisielle utslippsregnskapet, samtidig som de er avgjørende for biologisk mangfold.

NBS lanserte vår klima- og bærekraftsplan [Bærekraft mellom bakkar og berg](#) før jordbruksforhandlingene 2025.

- 6.8 Hvordan kan man benytte eksisterende tilskuddsordninger i jordbruksavtalen for å stimulere til klima- og bærekraftstiltak i jordbruket?**
- 6.9 Hvilke tilskudd er til hinder for å velge bærekraftige produksjonsmetoder?**
- 6.10 Er det nye tilskudd på klima og bærekraft vi bør ta til orde for?**
- 6.11 Hva slags ordninger eller tilskudd kan bidra til å redusere bruk av fossil energi i jordbruket?**
- 6.12 Hvordan kan en ny jordbruksavtale legge til rette for mer god agronomi? Hva bør en "jordpakke" for god jordhelse inneholde?**

I jordbruksforhandlingene i 2025 ble det vedtatt at man skal ta sikte på å innføre krav til bruk av metanhemmere innen 2027 for melkekyr. Det har vært mest forventninger knyttet til det metanreduserende tilsetningsstoffet Bovaer, men bruken av dette stoffet har nå blitt satt på pause i MetanHUB i delen av forskningsprosjektet hvor det foregikk utprøving på gårder, grunnet dyrehelsemessige bekymringer etter hendelser i Danmark og etterhvert også i Norge.

Landsmøtet vedtok et tydelig standpunkt på metanhemmere; *"Norsk Bonde- og Småbrukarlag tar et prinsipielt standpunkt mot obligatorisk innføring av Bovaer i Norge, og jobber heller for at andre metanreduserende tiltak som for eksempel beiting blir tatt med inn i klimaregnskapet."*

- 6.13 Hvilke tiltak og tilskudd kan bidra til reduksjon av metan gjennom naturlige prosesser?**
- 6.14 Hvordan kan vi sikre at langsiktige klimatiltak i jordbruket prioriteres?**

I jordbruksforhandlingene 2025 ble det vedtatt at det skal innføres krav om klimaplan for bønder. Det foregår arbeid for å avklare hva en slik klimaplan vil innebære, og om det vil settes i sammenheng med bruk av klimakalkulatoren f.eks.

- 6.15 Hva er konsekvensene av å sette krav til klimaplan på gårdsnivå?**
- 6.16 Hvilke tiltak kan bidra til å gjøre et slikt krav overkommelig?**

I dag finnes det tilskudd for klimarådgivning, men kapasiteten i rådgiverapparatet er begrenset.

6.17 Hva vil være en hensiktsmessig kobling mellom krav til klimaplan og bruk av klimarådgivningstjenester? Argumenter for/mot å sette krav til klimarådgivning for å lage klimaplan.

Klimatilpasning

Landsmøtet vedtok:

Landsmøtet ber forhandlingsutvalget å fremme en revidering av avlingsskadeerstatningen, maksimumsgrensen er for lav for å ta opp de stadig økende kostnadene ved å plante/så. Vi vil også i denne revideringen ha med en oppsplitting av de ulike produksjonene i både grøntnæring og kornproduksjon slik at man kan få erstatning for en vekst selv om man har en annen vekst som går bedre.

6.18 Er det andre aspekter ved avlingsskadeerstatningen som må endres?

6.19 Hvilke andre tiltak er viktige for økt klimatilpasning i jordbruket?

Investerings- og bedriftsutviklingsmidler i landbruket (IBU)

Formålet med midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet, med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt.

Føringene bestemt for IBU-midlene 2025-2026 var som følger:

- Små og mellomstore bruk skal prioriteres ved tildeling av støtte. Innen melkeproduksjon er det særlig behov for å prioritere fornying av fjøs med inntil 30 kyr uten at det medfører krav til økt produksjonsvolum eller besetningsstørrelse. Maksimal støtteandel til omlegging til løsdrift på bruk som skal ha drift med inntil 30 kyr økes fra 50 pst. til 55 pst.
- Maksimal støtteandel økes til 65 pst. for investeringer i løsdrift for storfe i Nordland, Troms og Finnmark. Endringen skal gjelde fra 1.7.2025. Maksimal støtteandel økes til 65 pst. for investeringer i svineproduksjon i Nordland, Troms og Finnmark. Endringen skal gjelde fra 1.7.2025. Investeringsstøtte til nyetableringer av svineproduksjon i Troms og Finnmark videreføres.
- Investeringsstilskudd til seterfjøs og tilhørende infrastruktur til seterdrift skal prioriteres.
- Hensyn til dyrevelferd skal prioriteres høyt. Dette gjelder for alle typer produksjoner og produksjonsformer.
- Investeringsstøtte til tørke og lager for bruk med økologisk kornproduksjon prioriteres.
- Investeringer som følge av EUs økologiregelverk prioriteres.
- Støtte til investeringer innen korn, frukt-, grønt-, potet- og veksthusnæringen skal prioriteres.
- Det kan gis investeringsstilskudd til bygging og oppgradering av gjødsellager med tekniske løsninger som reduserer utslipp til luft og vann, samt tilsvarende lager til biorest og øvrig organisk gjødsel. Felleslager for biorest kan støttes.

- Prosjekt med energi- og klimaeffektive løsninger skal prioriteres.
- I vurderingen av lønnsomhet i investeringsprosjektene må det tas hensyn til det samlede næringsgrunnlaget og økonomien på bruket.
- Støtte til investeringsprosjekt som gir økt matproduksjon skal prioriteres til produksjoner med markedspotensial.
- Det kan gis inntil 100 mill. kroner i risikolån der tapsavsetningen skjer innenfor rammen av IBU-midlene.
- Strategiske føringer fra det regionale partnerskapet er avgrenset til prioritering mellom ulike produksjoner og mellom ulike områder i den enkelte regionen/fylket. Faglagene skal inngå i de regionale partnerskapene.
- Nasjonal pott til løsdriftsinvesteringer for storfe videreføres.

Med utgangspunkt i det ovenfor spør vi derfor om dette:

6.20 Hva mener dere at Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal prioritere som føringer for IBU neste år?

6.21 Hva skal prioriteres ned?

6.22 Går IBU på bekostning av andre tilskudd/totaløkonomien? Hvilke tanker har du/dere om dette?

6.23 Skal det kreves en ekstrapakke for ombygging til løsdrift? Per nå går ombygging til løsdrift på bekostning av andre produksjoner/investeringer.

Økologisk

Det norske økologiske jordbruksarealet nådde en topp i 2011, med drøyt 500 000 dekar. Etter det har det vært synkende og har nå flatet ut på ca. 420 000 dekar. Dette utgjør ca. 5 % av det totale jordbruksarealet. Andelen økologiske jordbruksbedrifter har holdt seg stabilt på 5 % siden 2015. Samtidig utgjør økologisk litt under 2 % av omsetningen i dagligvarehandelen. Gjennom direktesalgskanaler er trolig andelen langt høyere. Økologisk produksjon av fjørfekjøtt og egg har hatt den tydeligste oppadgående trenden de siste årene. Den norske produksjonen av økologiske egg er mer enn doblet det siste tiåret. Norske kraftfôrpriser steg betydelig i 2022, og for økologisk kraftfôr var prisøkningen enda større.

Det er grunn til å vente fortsatt økning i importen av økologiske varer, blant annet på grunn av EUs ambisjoner om 25% økologisk landbruk innen 2030. Norge skiller seg negativt ut med hensyn til andel økologisk jordbruksareal sammenlignet med resten av verden, og ikke minst våre nordiske naboland. Globalt øker det økologiske produksjonsarealet betraktelig, og med EUs nye økoambisjoner, er det en stor risiko for at norsk etterspørsel etter økologiske varer i stadig større grad vil bli dekket av import.

Regjeringen har fastsatt en [ny nasjonal strategi for økologisk jordbruk](#). I strategien foreslår regjeringen ti tiltak for å øke omsetning og produksjon av økologisk mat. Dette skal bidra å nå målet om 10 prosent av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet.. I tillegg er det viktig å få på plass et mål for offentlige innkjøp (et tiltak utenfor jordbruksavtalen).

6.24 NBS har et mål om 15 prosent økologisk produksjonsareal innen 2030. Staten har satt et mål om 10 prosent. Hvilke tiltak bør man innføre eller styrke for å øke det økologiske jordbruksarealet til 10 prosent innen 2032?

6.25 Dersom man kun kan prioritere å styrke enkelte produksjoner innen økologisk, hvilke?

- a. Melk
- b. Ammeku og annen storfe
- c. Melkegeit
- d. Sau og ammegeit
- e. Svin
- f. Frukt, grønt og potet
- g. Korn
- h. Grovfôr

6.26 For økologisk frukt og grønt, bør man prioritere å styrke pristilskuddet eller arealtilskuddet?

6.27 Bør man stimulere til økt grovfôrbruk i økologisk produksjon, og i så fall hvordan?

Areal og arealbruk

Grovfôr

Grovfôr kvaliteten har omtrent stått stille de siste 20 årene. Det betyr at det bør være et potensial for økt fôropptak fra grovfôr og tilsvarende redusert bruk av kraftfôr. Det bør likevel understrekes at potensialet for økt grovfôr kvalitet varierer fra område til område.

- *Se spørsmål om Bærekraftig fôr rapporten i avsnitt om korn.*

6.28 Hvordan bør vi jobbe for å styrke grovfôropptaket og norsk sjølforsyning uten å svekke økonomien i ulike produksjoner?

6.29 Hvordan kan vi stimulere til bedre avlinger? Tenk gjerne kreativt om krav til grovfôrprøver, tilskudd basert på avlingsnivå, etc.?

Regionale miljøprogram (RMP)

Tilskudd over RMP som "drift av bratt areal" og "seterdrift" har nasjonale føringer, men ligger likevel inne i de regionale miljøprogrammene.

6.30 Mener du/dere at disse burde vært tatt ut av RMP og inn i en nasjonal ordning?

6.31 Hva mener dere konsekvensen av dette i så fall ville vært?

6.32 I hvilken grad mener du/dere at satsene i RMP er dekkende for tiltakene som gjennomføres?

«Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber om at det i jordbruksoppgjøret 2026 kreves at det innføres et tilskudd til drift av små teiger i RMP. Dersom tiltaket pålegges regionene, må det finansieres med friske midler.»

Prøveordning om småskiftetilskudd i kommuner i Nord-Norge ble utvidet i fjorårets jordbruksforhandlinger.

Søknadstallene for 2026 under prøveordninga, viser at 59 foretak søkte om tilskudd for drift av små teiger i 2025. Foretakene oppga å ha drevet 943 teiger med en samlet størrelse på

4441 dekar.

13 foretak søkte om tilskudd for drift av arealer som det ikke ble søkt om tilskudd for i 2024. Foretakene oppga å ha drevet 28 landbrukseiendommer (som det ikke ble søkt tilskudd for i 2024) med en samlet størrelse på 443 dekar.

6.33 Hva bør en sats for drift av små teiger ligge på for å skape nødvendig framdrift på bruk av små teiger?

6.34 Hvordan sikrer man lønnsomhet på små skifter? Hvilke ekstra kostnader ligger i å ta i bruk mindre teiger?

Soner for arealtilskudd (AK-soner)

Landsmøtet vedtok:

“Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever inn mot jordbruksforhandlingene 2026 at det settes ned en parts sammensatt arbeidsgruppe som skal se på grensene mellom de ulike AK sonene i hele landet. Det nevnes eksempelvis å flytte kommunane Bjerkreim, Gjesdal og Strand frå AK-soner 3 til AK-soner 5b. ”

6.35 Grensene mellom de ulike AK-sonene – hvor er det utfordringer?

6.36 Hvordan balanserer man et ønske om framgang på kravet om et teigbasert tilskuddssystem/tilskuddsordning mot en gjennomgang av AK-sonene?

7 URAVSTEMNING

Ved en eventuell jordbruksavtale, kan jordbrukets organisasjoner avholde uravstemning i sine organisasjoner før avtalen kan signeres.

7.1 Hva slags strategisk virkning vil en uravstemning ha på gjennomslag for Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin politikk i en jordbruksforhandling?

7.2 I hvilken situasjon mener dere det vil være aktuelt å gjennomføre en uravstemning for en jordbruksavtale?

8 ANDRE INNSPILL

Avslutningsvis åpner vi for andre innspill som ikke spørsmålene over har dekket. Studiearbeidet i NBS er i kontinuerlig utvikling, så gi oss gjerne innspill på hva som kan gjøres bedre for neste års jordbruksforhandlinger.

8.1 Er det noen produksjoner eller temaer dere savner at NBS har fokus på?

8.2 Har dere andre innspill til forhandlingene?

8.3 Har dere kommentarer til dette studieopplegget?

*Studieheftet til studiearbeidet del 2
Jordbruksforhandlingene 2026*

*Sendt ut: 9. januar 2026
Frist for innspill: 1. mars 2026*

**Norsk Bonde-
og Småbrukarlag**